

MARIA COJA, PIERRE DUPONT, *Histria V. Ateliers ceramiques. Resultats des fouilles*, tom V, București, Editura Academiei R.S.R — Editions du C.N.R.S — Paris, 1979, 168 p., 15 planșe.

Propunându-și să publice în șase volume rezultatul descoperirilor de la Histria, urmare firească a cercetărilor inițiate în 1914, Vasile Pârvan n-a reușit să realizeze decât două din ele, dar a deschis drum cercetărilor ce aveau să urmeze în acest sens. Scarlat Lambrino și Marcelle Flot-Lambrino, în 1938, Emil Condurachi și apoi colectivul Institutului de arheologie din București, sub conducerea lui D. M. Pippidi au reluat proiectul lui Vasile Pârvan de a publica pe capitole materialele arheologice, epigrafice și numismatice descoperite la Histria în timpul săpăturilor.

Seria nouă, *Histria. Rezultatele descoperirilor arheologice*, inițiată în 1973 de Constantin Preda și H. Nubar, editată în limba franceză, constituie un act binevenit de popularizare a cercetărilor privind vestigiile autohtone și de import ale civilizației histriene.

Dacă volumul IV, realizat de Petre Alexandrescu, privitor la *Ceramica din epoca arhaică și clasică, sec. VII-IV*, este prin excelență o lucrare de pur interes arheologic, ultimul volum, rezultatul colaborării Mariei Coja cu Pierre Dupont, se situează între descriptivism și stadiul interpretativ. El este, în același timp, un bun ghid pentru investigațiile de laborator la ceramică, prezentând un dublu interes: metodologic și practic.

Ideea unei analize de laborator riguroase, pe baze științifice, a ceramicii de la Histria, nu este nouă, atita timp cît obiectele descoperite, diferite ca pastă, formă, decorație, trădează origini diferite. S-a pus așadar problema existenței unor ateliere ceramice autohtone, care au produs vase de aceeași calitate cu cele de import. Mărturiile materiale ale producției ceramice histriene, cît și tehnica acestei producții sînt prezentate de Maria Coja în prima parte a lucrării, într-un capitol sistematizat, ce se încheie cu un catalog al documentelor dosarului problemei în discuție.

Partea a doua, și cea mai mare ca întindere, constituie noutatea pentru cercetările arheologice prin faptul că depășește metodele tradiționale: tipologie, morfologie, analiză macroscopică a argilelor, ajungînd la confirmarea, pe bază de analize fizice și chimice a supozițiilor arheologilor. Investigațiile pe material arheologic de la Histria au fost făcute cu ajutorul Laboratorului de Ceramologie din Lyon și a colaborării cu Maurice Picon, specialist în ceramică.

Pierre Dupont, propunîndu-și după cum i s-a cerut de către colegii români, să dovedească o eventuală industrie ceramică în zona Histriei, alcătuiește un riguros plan de studiu bazat pe demersurile următoare:

- o anchetă arheologică prealabilă
- extragerea și analiza eșantioanelor — capitol de importanță deosebită pentru separarea ceramicii de import de cea locală și deci pentru demonstrarea existenței sau absenței așa-numitei industrii ceramice histriene. Mai mult de 700 eșantioane au fost supuse analizei fizico-chimice prin procedeul spectrometriei de fluorescență X, relativ ușor de aplicat și adaptat la dozaajul de constituenți principali ai materialelor argiloase (în număr de 8: calciu, fier, titan, potasiu, siliciu, aluminiu, magneziu, mangan) — suficienți pentru a caracteriza ceramica arheologică și a permite separările legate de diferențele de fabricație sau de proveniență.

— a urmat exploatarea statistică a rezultatelor și exploatarea analitică a lor prin ordinator, ansamblu de procedee de exploatare a datelor chimice ce a trebuit să țină cont de structura geochimică a zonelor de producție, singura capabilă să dovedească proveniența grupului de fragmente în cauză.

În „Concluziile generale“, Pierre Dupont comentează rezultatele obținute, subliniind existența unui grup histrian ce poate fi comparat cu vesela provenită din Grecia de Est.

Pierre Dupont a format din cele două grupe de vase presupuse locale, pe care Petre Alexandrescu le numise : argilă cu cochilie și argilă albă, un singur grup, a cărei culoare diferă după temperatura cuptorului și conținutul în calcar. El are meritul de a fi confirmat supoziția că ceramicile gri și de culoare deschisă aparțin aceluiași atelier histrian.

Metoda de analiză globală folosită de Pierre Dupont a ajutat la recuperarea unui centru provincial în masa ceramicilor grecești și a sugerat în același timp o posibilă urmare a acestei lucrări, care ar avea drept scop determinarea unui număr și mai mare de centre ceramice și studierea raporturilor, rezultatelor și coincidențelor.

Doina Lemny

MARIA COMȘA, *Cultura materială veche românească (Așezările din secolele VIII—X de la Bucov — Ploiești)*,

Editura Academiei, București, 1978, 182 p.

Publicată la una din cele mai prestigioase edituri din țară, monografia așezărilor vechi românești de la Bucov aduce în circuitul științific un bogat și valoros material arheologic, obținut pe parcursul a unsprezece campanii de săpături. Numărul mare de complexe (bordeie, locuințe de suprafață, anexe gospodărești, cuptoare, gropi) și inventarul variat descoperit în cuprinsul acestora oferă posibilitatea de a analiza probleme diverse, nu numai de natură strict arheologică, ci și de importanță istorică mai largă. Întrucât ele nu pot fi toate discutate în cadrul unei recenzii, ne propunem să consemnăm doar câteva observații, care se referă la modul de prezentare al descoperirilor de la Bucov, precum și la unele interpretări făcute pe baza lor.

Pe teritoriul comunei Bucov au fost semnalate resturi de locuire datînd aproximativ din aceeași perioadă în mai multe puncte, pe care M. Comșa le consideră așezări distincte. Analizînd poziția lor în teren (fig. 1), constatăm că patru dintre ele (Rotari, Ghespari, Tioca și La Morcovescu) sînt foarte apropiate și ar putea fi incluse într-o singură așezare, situată pe o parte din vatra actualului sat. Separarea resturilor de locuire de la Ghespari, Tioca și La Morcovescu prin albia unor piraie nu poate fi un criteriu de delimitare a așezărilor, deoarece vetre de sat străbătute de piraie sau de ripi se cunosc și în alte perioade istorice; locuințele puteau fi grupate după unele particularități de relief, dar nu orice grup de locuințe forma o așezare. Prin urmare, cele patru puncte de la Rotari, Ghespari, La Morcovescu și Tioca ar putea fi apreciate mai curînd ca sectoare ale aceleiași așezări. Doar zona de locuire din punctul „I. a Brezeanu“, aflată la peste 1 000 m spre nord, ar putea fi considerată ca o a doua așezare.

Autoarea monografiei și-a propus să prezinte și să analizeze materialul arheologic după o problematică amplă, cu caracter istoric, privind în special amplasarea așezărilor, sistemul de construcție al locuințelor, ocupațiile locuitorilor și obiceiurile funerare (rituri și ritualuri) practicate de populația românească din această zonă.

Pe baza observațiilor stratigrafice, M. Comșa stabilește în punctul Tioca două niveluri cu șapte etape de locuire : trei etape în bordeie, două etape în case puțin adîncite și două etape în case construite la suprafața solului. Se exprimă totodată opinia că această succesiune a etapelor de locuire este valabilă și pentru punctele Rotari și Ghespari.

În monografia sa, autoarea a încercat să realizeze două deziderate : publicarea exhaustivă a descoperirilor din așezările vechi românești de la Bucov, precum și ordonarea și interpretarea diferitelor categorii de descoperiri (complexe de locuire și inventar).

M. Comșa nu a făcut o prezentare separată a fiecărui complex arheologic la care să consemneze și inventarul descoperit, ci a oferit o descriere generală pentru diferitele categorii de complexe. Prin această prezentare sintetică, autoarea ne lipsește însă de posibilitatea de a verifica aprecierile făcute, care rămîn în cea mai mare parte incontrobabile. Spre exemplu, din planurile generale de săpături (fig. 4 și 5) rezultă că în punctul Tioca au fost dezvelite 54 locuințe, 4 cuptoare și 20 gropi (dintre care două nenumerate în casa nr. 14 ; p. 137), iar la Rotari 16 locuințe, 1 cuptor și 2 gropi. Pentru aproximativ 24 % din numărul locuințelor nu se dau planurile și celelalte informații privind tipul construcției, prezentîndu-li-se numai inventarul : bordeiele nr. 2 și 13, casele nr. 22, 26—28 de la Tioca ; depozitele nr. 1, 4, 5, casele nr. 3—9 de la